

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1915.

Andra kammaren.

Nr 4.

Torsdagen den 21 januari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen meddelade att herrar *Svensson* i Betingetorp, *Sigfrid, Hellberg* i Lycksele och *Persson* i Stallerhult denna dag inlagit sina platser i kammaren.

§ 2.

Justerades protokollet för den 15 innevarande januari.

§ 3.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen i riksdagens andra kammare och de kammarens ledamöter, som blivit utsedde att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning den 17 januari 1914.

Sedan kammarens plenum denna dag avslutats, sammanträdde med herr talmannen de åtta ledamöter av kammaren som blivit utsedde att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning till fullgörande av berörda uppdrag.

Därvid beslöts till en början, att kanslitjänstemännen skulle utgöras av sex förste notarier, aderton notarier, en förste kanslist, en registrator och sex kanslister, ävensom att det för tjänstgöring vid diskussionsprotokollet vid 1875 och 1888 års riksdagar stadgade arbetssätt skulle jämväl vid innevarande riksdag tillsvidare tillämpas.

I likhet med vad vid föregående riksdagar ägt rum, beslöt herrar deputerade därjämte uttala såsom sin önskan, att, därest med avseende å kammarens diskussionsprotokoll någon av kammarens ledamöter skulle anse sig äga anledning till anmärkning mot det sätt, varpå vederbörande notarie fullgjort sitt åliggande, anmälan därom måtte göras hos sekreteraren, som skulle över dylika anmälningar föra anteckning; och skulle herrar deputerades beslut till kammarens

kännedom här antecknas och genom anslag i justeringsrummet kungöras.

Härefter genomgås de ingivna ansökningshandlingarna, varefter herrar deputerade antogo till

förste notaries:

extra revisorn, filosofie kandidaten *C. Lundgren*,
sekreteraren *T. Hedrén*,
notarien *G. Tägtström*,
sekreteraren, juris kandidaten *C. F. Schött*,
sekreteraren *R. Hellberg* och
revisorn *E. Lindblad*:

notaries:

extra revisorn *E. Lindström*,
filosofie licentiaten, teologie kandidaten *A. H. F. Reuter*,
sekreteraren, filosofie kandidaten *M. F. Uppling*,
e. c. hovrättsnotarien *S. G. Junker*,
amanuensen, filosofie kandidaten *I. Arnoldsson*,
revisorn *F. Blom*,
e. o. assessorn *S. Norrman*,
sekreteraren *E. Frigell*,
registratorn *P. B. Romare*,
e. o. kammarskrivaren *A. Michal*,
e. o. hovrättsnotarien *L. Norrman*,
fru *Jetta Lundgren*,
filosofie kandidaten *G. A. K. Dahlén*,
juris kandidaten *C. O. H. Humble*,
juris studeranden *E. Elfner*,
e. o. hovrättsnotarien *E. H. Wallin*,
e. o. hovrättsnotarien, juris kandidaten *A. Elmström* och
t. f. aktuarien, filosofie kandidaten *E. Bergendal*;

förste kanslist:

notarien, juris kandidaten *O. M. F. Seth*;

registrator:

sekreteraren *P. W. A. Hammarskjöld*; samt

kanslister:

amanuensen *N. J. Bagge*,
ombudsmannen *N. G. Spilhammar*,
amanuensen, juris kandidaten *B. Lundberg*,
kontorschefen *A. T. N. Gabrielsson*,
juris studeranden *P. Sterne*, och
telegrafassistenten *E. Dahlén*;

med skyldighet för de till kanslister antagna tjänstemännen att vid behov tjänstgöra jämväl vid diskussionsprotokollet.

Enär kanslisterna Bagge och Dahlén anmält sig vara inkallade till tjänstgöring för rikets försvar, Bagge för en tid av omkring en

månad och Dahlén för tiden till och med den 26 nästkommande februari, skulle de dem nu meddelade förordnanden anses begynna först sedan de hemförlovats från sin militära tjänstgöring; och antogos att intill dess vara kanslister e. o. hovrättsnotarien *M. D. Hjertstrand* och juris studeranden *J. H. Wallin*, den förre under Dahléns och den senare under Bagges bortovaro.

Här skulle antecknas att Seth, Hammarskjöld och Spilhammar redan den 12 samt Lindblad, G. A. K. Dahlén och Humble redan den 15 innevarande månad på särskild anmodan inträtt i tjänstgöring hos kammaren.

Beträffande därefter vaktbetjäningen beslöto herrar deputerade att 16 vaktmästare skulle jämväl vid denna riksdag anställas hos kammaren; och blevo härefter till vaktmästare att tjänstgöra tillsvi- vidare under innevarande riksdag antagna *C. E. G. Carlberg*, *E. M. Wistrand*, *J. V. Uppgren*, *C. J. F. Svensson*, *H. E. E. Eklund*, *C. O. A. Ohlsson*, *C. H. Björklund*, *W. Zetterqvist*, *B. Rudén*, *A. Hj. Lindgren*, *A. Gustafsson*, *E. E. Johansson*, *Erik Andersson*, *G. A. Zeffer*, *J. H. Sahlberg* och *Edvard H. Andersson*, dock att i fråga om Ohlsson och Erik Andersson, vilka anmält sig vara av militär tjänstgöring förhindrade att träda i tjänst hos kammaren före den 1 nästkommande mars, förordnandet allenast skulle avse tiden från och med sistnämnda dag, varjämte för tiden till och med den 28 februari såsom vaktmästare i deras ställe antogos *S. R. Ohlofsson* och *A. G. Carlsson*.

Till förste vaktmästare förordnades Carlberg och åt Wistrand uppdrogs att ombestyrta utdelning av ankommande postförsändelser.

Det skulle åligga de antagna vaktmästarna att vid behov och i den mån så ske kunde utföra jämväl annan tjänstgöring hos riksdagen.

Slutligen skulle här anmärkas, att Carlberg, Wistrand och Björklund redan den 8 samt de övriga vaktmästarne utom Ohlsson, Erik Andersson och Carlsson redan den 14 innevarande januari börjat tjänstgöra hos kammaren.

År och dag som ovan

In fidem
Per Cronvall.

§ 4.

Herr statsrådet *Vernersten* avlämnade
dels Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 4, med förslag till lag om ändrad lydelse av 30 kap. rättegångsbalken till lag om ändrad lydelse av 49 och 230 §§ utsökningslagen samt till lag angående Kungl. Maj:ts högsta domstols tjänstgöring på avdelningar; och

nr 5, med förslag till instruktion för riksdagens justitieombudsman och instruktion för riksdagens militieombudsman:

dels Kungl. Maj:ts skrivelse om förordnande av en statsråds-

ledamot att utöva den befattning med riksdagsärenden, som enligt § 46 i riksdagsordningen tillkommer en ledamot av statsrådet.

Nämnda propositioner och skrivelse bordlades på begäran.

§ 5.

I enlighet med därom den 16 i denna månad fattat beslut skulle nu företagas val av ledamöter i de ständiga utskotten; och anställdes först val av ledamöter i konstitutionsutskottet.

Därvid avlämnades följande godkända valsedlar, nämligen 86 med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen», 83 med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» samt 54 med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet».

De med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr	<i>Larsson</i> i Västerås,
» andra » »	<i>Persson</i> i Malmö,
» tredje » »	<i>Waldén</i> och
» fjärde » »	<i>Hallén</i> .

De med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr	<i>Magnusson</i> i Tumhult,
» andra » »	<i>Räf</i> ,
» tredje » »	<i>Beckman</i> och
» fjärde » »	<i>Hildebrand</i> .

De med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr	<i>Edén</i> och
» andra » »	<i>Ericsson</i> i Vallsta.

På grund härav blev ordningen mellan namnen å de särskilda gruppernas valsedlar bestämd på sätt ovan angivits.

Vid härfter företagen fördelning av platserna mellan de olika grupperna tillföll dessa nedannämnda personer i följande ordning:

herr	<i>Larsson</i> i Västerås,
»	<i>Magnusson</i> i Tumhult,
»	<i>Edén</i> ,
»	<i>Persson</i> i Malmö,
»	<i>Räf</i> ,
»	<i>Waldén</i> ,
»	<i>Beckman</i> ,
»	<i>Ericsson</i> i Vallsta.
»	<i>Hallén</i> och
»	<i>Hildebrand</i> .

§ 6.

Härfter företogs val av ledamöter i statsutskottet.

Därvid avlämnades följande godkända valsedlar, nämligen 87 med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen», 83 med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» samt 55 med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet».

De med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Thorsson*,
 » andra » » *Rydén* i Malmö,
 » tredje » » *Eriksson* i Grängesberg,
 » fjärde » » *Nilsson* i Kabbarp och
 » femte » » *Anderson* i Råstock.

De med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Andersson* i Skivarp,
 » andra » » *Persson* i Stallerhult,
 » tredje » » *Odqvist* och
 » fjärde » » *Wiklund*.

De med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Ekman*,
 » andra » » *E. A. Nilson* i Örebro och
 » tredje » » *Ström*.

På grund härav blev ordningen mellan namnen å de särskilda gruppernas valsedlar bestämd på sätt ovan angivits.

Vid härefter företagen fördelning av platserna mellan de olika grupperna tillföll dessa nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Thorsson*,
 » *Andersson* i Skivarp,
 » *Ekman*,
 » *Rydén* i Malmö,
 » *Persson* i Stallerhult.
 » *Eriksson* i Grängesberg,
 » *Odqvist*,
 » *E. A. Nilson* i Örebro,
 » *Nilsson* i Kabbarp,
 » *Wiklund*,
 » *Ström* och
 » *Anderson* i Råstock.

§ 7.

Vidare företogs val av ledamöter i bevillningsutskottet.

Därvid avlämnades följande godkända valsedlar, nämligen 86 med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen», 84 med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» samt 55 med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet».

De med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Palmstierna*,
 » andra » » *Christiernson*,
 » tredje » » *Sandler* och
 » fjärde » » *Källman*.

De med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Jespersion*,
 » andra » » *Nilsson* i Bonarp,
 » tredje » » *Jeansson* i Kalmar och
 » fjärde » » *Jonsson* i Hökhult.

Av de med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo 47 valsedlar

såsom första namn herr *Röing* och
 » andra » » *Rune*.

På grund härav blev ordningen mellan namnen å de särskilda gruppernas valsedlar bestämd på sätt ovan angivits.

Vid härefter företagen fördelning av platserna mellan de olika grupperna tillföll dessa nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Palmstierna*,
 » *Jespersion*,
 » *Röing*,
 » *Christiernson*,
 » *Nilsson* i Bonarp,
 » *Sandler*,
 » *Jeansson* i Kalmar,
 » *Rune*,
 » *Källman* och
 » *Jonsson* i Hökhult.

§ 8.

Vid nu anställt val av ledamöter i bankoutskottet avlämnades följande godkända valsedlar, nämligen 83 med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet», 71 med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» och 71 med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen».

De med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Vahlquist*,
 » andra » » *Olsson* i Blädinge och
 » tredje » » *Söderberg* i Hobbörn.

De med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Adelswärd*,
» andra » » *Hellberg* i Lycksele och
» tredje » » *Carlson* i Herrljunga.

På grund härav blev ordningen mellan namnen å sistberörda två partiers valsedlar bestämd på sätt ovan angivits.

Av de med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo 69 valsedlar endast två namn, nämligen herrar *Söderberg* i Stockholm och *Kristensson* i nu angiven ordning. En valsedel upptog, förutom nämnda namn, såsom tredje namn herr *Bengtsson* i Norup, varjämte å en valsedel uppförts såsom första namn herr *Lindhagen*, såsom andra namn herr *Lindqvist* i Stockholm och såsom tredje namn herr *Persson* i Norrköping.

Vid bestämmandet av ordningen mellan namnen inom denna partigrupp upptogos till en början såsom första och andra namn respektive herrar *Söderberg* i Stockholm och *Kristensson*, vilka uppförts såsom första och andra namn å 70 valsedlar eller mer än två tredjedelar av gruppens rösttal.

Vid sammanräkningen för besättande av tredje rummet gällde valsedeln med namnen *Söderberg* i Stockholm, *Kristensson* och *Bengtsson* i Norup såsom tredjedels röst samt återstående valsedeln såsom hel röst. I anledning härav företogs lottning mellan de å sistberörda valsedel upptagna herrar *Lindhagen*, *Lindqvist* i Stockholm och *Persson* i Norrköping; och föll lotten därvid å herr *Lindqvist* i Stockholm, som alltså uppfördes i tredje rummet.

Vid härefter företagen fördelning av platserna mellan de olika grupperna, därvid beträffande andra, femte och åttonde platserna lottning ägde rum, tillföll platserna nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Vahlquist*,
» *Adelswärd*,
» *Söderberg* i Stockholm,
» *Olsson* i Blädinge,
» *Hellberg* i Lycksele,
» *Kristensson*,
» *Söderberg* i Hobbarn och
» *Lindqvist* i Stockholm.

§ 9.

Företogs val av ledamöter i lagutskottet.

Därvid avlämnades följande godkända valsedlar, nämligen 87 med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen», 82 med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» samt 51 med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet».

De med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Lindhagen*,
 » andra » » *Lindqvist* i Stockholm och
 » tredje » » *Persson* i Norrköping.

De med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Petersson* i Lidingö villastad,
 » andra » » *Pettersson* i Bjälbo och
 » tredje » » *Gustafsson* i Örebro.

De med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Pettersson* i Södertälje och
 » andra » » *Schotte*.

På grund härav blev ordningen mellan namnen å de särskilda gruppernas valsedlar bestämd på sätt ovan angivits.

Vid härefter företagen fördelning av platserna mellan de olika grupperna tillföll dessa nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Lindhagen*,
 » *Petersson* i Lidingö villastad,
 » *Pettersson* i Södertälje,
 » *Lindqvist* i Stockholm,
 » *Pettersson* i Bjälbo,
 » *Persson* i Norrköping,
 » *Gustafsson* i Örebro och
 » *Schotte*.

§ 10.

Slutligen anställdes val av ledamöter i jordbruksutskottet.

Därvid avlämnades följande godkända valsedlar, nämligen 85 med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen», 84 med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» samt 55 med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet».

De med partibeteckningen »Socialdemokratiska gruppen» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Linders*,
 » andra » » *Nilson* i Tånga och
 » tredje » » *Sjöblom*.

De med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr *Åkerlund*,
 » andra » » *Öberg* och
 » tredje » » *Ekerot*.

De med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» utmärkta valsedlarna upptogo samtliga

såsom första namn herr vice talmannen *D. Persson* och
» andra » » *Hamilton*.

På grund härav blev ordningen mellan namnen å de särskilda gruppernas valsedlar bestämd på sätt ovan angivits.

Vid härefter företagen fördelning av platserna mellan de olika grupperna tillföll dessa nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Linders*,
» *Akerlund*,
» vice talmannen *D. Persson*,
» *Nilsson* i Tånga,
» *Öberg*.
» *Sjöblom*,
» *Ekerot* och
» *Hamilton*.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående sex paragrafer omförmälda valen.

§ 12.

Ordet begärdes nu av

Herr *Lindqvist* i Stockholm, som anförde: Herr talman! Då det vid de nu förrättade valen av ordinarie ledamöter i de ständiga utskotten befunnits, att jag blivit invald i två av dessa utskott, nämligen bankoutskottet och lagutskottet, anhåller jag härmed att få avsäga mig ledamotskapet av bankoutskottet.

Härpå yttrade

Herr *Hildebrand*: Herr talman! Enligt arbetsordningen för andra kammaren äger ledamot, som blivit vald till ständigt utskott, att avsäga sig uppdraget och kan därifrån befrias, om kammaren finner skäl föreligga. Det är sålunda en angelägenhet, som icke endast angår den person, som avsäger sig, utan kammaren i dess helhet. Det är därför, herr talman, som jag anhållit att få uttala mig i saken.

Jag vill icke på något sätt tillstyrka, att kammaren skulle motsätta sig denna avsägelse, men jag anser, att det bör komma till kammarens protokoll, hur detta har tillgått. Vi veta alla, att två av riksdagens partier slutit en överenskommelse om samverkan, och det är den omständigheten att denna samverkan utförts på så klumpigt sätt, att det blivit ett helt annat resultat än de två fördragslutande partierna avsett, som föranlett, att

herr Lindqvist kommit in i två ständiga utskott och nu avsäger sig platsen i det ena. Jag kan icke nu genast överblicka, vilket resultatet härav skall bli, om det skall bli en ny sammanräkning, lottning emellan herr Lindhagen och herr Sven Persson — då får samma skådespel som nu upprepas med avsägelse och detta fortsättas ända till dess det icke finnes någon att lotta med eller någon att utse — eller om nytt val skall förrättas.

Jag har endast velat framhålla detta för att, om det blir fråga om att kammaren skall förrätta nytt val i en eller annan form, redan nu rent personligt komma med en protest mot, att kammarens tid skall behöva upptagas på grund av en klumpigt verkställd samverkan mellan två partier.

Hela saken är ju så ytterst enkelt ordnad, om herr Lindqvist underlåter att infinna sig i bankoutskottet och närmaste suppleant där rycker in. Då blir det samma resultat, som båda partierna avsett. Men att det nu skall kränglas till med alla dessa former, det är mot detta jag velat protestera.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll den av herr Lindqvist i Stockholm gjorda anhållan.

På förslag av herr talmannen beslöts, att val av ledamot i bankoutskottet i herr Lindqvists i Stockholm ställe skulle ske ävensom att valet skulle omedelbart verkställas; och blev detta val nu företaget.

Därvid avlämnades följande godkända valsedlar, nämligen med partibeteckningen »Liberala samlingspartiet» 124 sedlar, varav 123 med namnet Carlson i Herrljunga och 1 med namnet Karlsson i Fjäl, med partibeteckningen »Lantmanna- och borgarepartiet» 67 sedlar, vilka upptogo följande namn, nämligen 64 Sommelius, 1 Nilsson i Linnås, 1 Kant och 1 Carlson i Herrljunga, samt med partibeteckningen »Demokratiska partiet» 1 sedel med namnet Carlson i Herrljunga; och var enligt 3 § 2 mom. i stadgan om val till riksdagens utskott herr Carlson i Herrljunga således utsedd till ledamot av bankoutskottet.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag angående det i nästföregående paragraf omförmälda valet.

§ 14.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts på rikssalen upplästa berättelse om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit.

§ 15.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord ligande motionerna; och hänvisades därvid:

till konstitutionsutskottet motionen nr 1, av herr *Palmstierna*;

till bevillningsutskottet motionen nr 2, av herr *Räf*; och
till statsutskottet motionen nr 3, av herr *Lithander*.

§ 16.

Remitterades till bankoutskottet riksdagens år 1914 församlade revisorers berättelse angående riksbanken.

§ 17.

Justitieombudsmannens vid innevarande års riksdag avgivna ämbetsberättelse, som nu föredrogs, hänvisades i vad den avsåge framställning om pension åt justitieombudsmannens sekreterare till bankoutskottet och i övriga delar till lagutskottet.

Tryckfrihetskommitterades berättelse lades till handlingarna.

§ 18.

Avgåvos följande nya motioner, nämligen av:

herr *E. A. Nilson* i Örebro:

nr 4, med förslag till vissa ändringar i arméförvaltningens stat; och

nr 5, om pension åt Anna Viktoria Rendahl;

herr *Johansson* i Trollhättan, nr 6, om pension åt arbetsförmannen Johannes Pettersson-Lindahl och arbetaren Frans Gustaf Andersson-Blomstervall;

herr *Lindhagen*, nr 7, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående revision av författningarna rörande häradsallmänningar m. fl. allmänningsskogar;

herr *Sommelius*, nr 8, om utförande av djupborrningar i Skåne och sydligaste delen av Halland; samt

herrar *Lundgren* och *Molin* i Dombäcksmark, nr 9, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar.

Ifrågavarande motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 19.

Till bordläggning anmäldes riksdagens kanslideputerades memorial, nr 1, angående antagande av tjänstemän i riksdagens kansli.

§ 20.

Ordet lämnades härefter på begäran till herr vice talmanen, som yttrade:

Herr talman! Jag hemställer, att kammaren behagade besluta att sist å morgondagens föredragningslista uppföra Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående statsverkets tillstånd och

behov samt därefter Kungl. Maj:ts propositioner nr 2 och 3 i den ordning dessa propositioner förekomma å dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls av kammaren.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

§ 22.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljas
herr *Andersson* i Grimbo under 2 dagar fr. o. m. den 22 januari samt
herr *Ingvarsson* under 6 dagar fr. o. m. den 22 januari.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.40 e. m.

In fidem
Per Cronvall.